

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК: 37.014.5:796.015.1

THE SOCIO-PEDAGOGICAL CONDITIONS AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE PROCESS OF SOCIALIZATION OF STUDENTS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS THROUGH PHYSICAL EDUCATION AND MASS SPORTS ACTIVITIES

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ТА СПОРТИВНО-МАСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олексій Качан

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота
E-mail: sportszaradirozvitku@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3361-7889
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», Україна

Oleksiy Kachan

applicant of of the third (educational and scientific) level higher education specialty 231 Social work
E-mail: sportszaradirozvitku@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3361-7889
PHET "Vinnitsa Academy of Continuous Education", Ukraine

ABSTRACT

The article discusses the socio-pedagogical conditions and their implementation in the process of socializing students in general secondary education institutions through physical education and sports mass activities. The aim of the study is to justify and develop methodologies that contribute to the development of social skills, emotional resilience, and the integration of students into the social environment. A theoretical analysis of the concept of "socialization" in the educational process has been conducted, specifically using physical education and sports mass methods.

The article is dedicated to analyzing the socio-pedagogical conditions and their implementation in the process of socializing students in general education institutions through physical education and sports mass activities. The study focuses on the theoretical justification of the importance of physical activity for the development of social skills, emotional resilience, and the adaptation of students in the social environment. The role of physical education and sports mass methods in forming key social competencies, such as communication, cooperation, responsibility, and leadership qualities, is identified.

The authors of the article argue for the necessity of integrating physical education activities into the educational process, emphasizing that it is an important component not only of students' physical development but also of their socialization. Modern scientific approaches to defining the concept of "socialization" in the context of the educational process have been studied, and existing physical education methodologies that promote the development of students' social skills have been analyzed. Approaches to forming socio-pedagogical conditions that ensure effective socialization of students through physical education activities are also considered.

The article also presents the results of an experimental study aimed at assessing

the effectiveness of the proposed methodologies in developing students' social skills. The evaluation of the effectiveness of these approaches showed positive results, confirming their potential application in educational institutions to enhance the effectiveness of student socialization.

Special attention is paid to the development of interactive methods and approaches to physical education work, focused on the development of essential social competencies in students. Through these methods, students can improve their communication skills, develop cooperation abilities, become more responsible, and demonstrate leadership qualities. The practical recommendations proposed in the article allow for improving the quality of physical education work and ensuring effective socialization of students in schools.

This study represents an important contribution to the development of theoretical and practical aspects of physical education and student socialization in the context of modern education. The developed methodologies can be useful for educators and practitioners involved in physical education and student socialization, as well as for improving the pedagogical process in educational institutions. The current state of student socialization in general secondary education institutions has been assessed, key socio-pedagogical conditions for successful socialization have been identified, and recommendations for enhancing the effectiveness of physical education work have been developed. The experimental study confirmed the effectiveness of the proposed approaches in developing students' social skills, which contribute to their successful integration into the social environment.

Key words: *student socialization, physical education activities, sports mass activities, socio-pedagogical conditions, social skills, emotional resilience, educational process, physical education methodologies, integration into the social environment.*

Актуальність теми. Соціалізація учнів у закладах загальної середньої освіти є важливим процесом, який визначає формування гармонійної, соціально адаптованої особистості. У сучасному суспільстві, що характеризується швидкими змінами та зростанням вимог до міжособистісної взаємодії, освітні заклади відіграють ключову роль у підготовці школярів до активної участі в житті громади. Засоби фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності забезпечують не лише фізичний розвиток учнів, але й сприяють формуванню таких соціальних компетенцій, як комунікація, співпраця, відповідальність та лідерство.

Актуальність дослідження полягає у необхідності розробки ефективних соціально-педагогічних умов, які б інтегрували фізкультурно-оздоровчу діяльність у процес соціалізації учнів, враховуючи сучасні виклики освітнього середовища. Важливість цієї проблеми підтверджується численними дослідженнями, які підкреслюють роль фізичного виховання у соціалізації школярів (Зозуляк-Слущик, 2021).

Сучасна система освіти все частіше стикається з викликами недостатньої соціалізації учнів, що може призводити до конфліктів, замкненості або низької комунікативної активності школярів. Як зазначає С.О. Омельченко, традиційна освітня система переважно орієнтована на академічний розвиток, що не завжди забезпечує формування соціальних компетенцій (Омельченко, 2009).

О.В. Отравенко наголошує, що фізична культура та спортивно-масова діяльність є потужним інструментом для вирішення цих проблем, оскільки сприяють не лише фізичному, але й соціальному розвитку особистості (Отравенко, 2014).

Інтеграція фізкультурно-оздоровчої діяльності у процес соціалізації дозволяє:

- створити умови для розвитку навичок співпраці та командної роботи;
- підвищити рівень відповідальності та дисциплінованості;
- знизити рівень тривожності та покращити емоційний стан учнів.

Таким чином, дослідження соціально-педагогічних умов, спрямованих на інтеграцію фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у процес соціалізації учнів, є надзвичайно актуальним. Розробка цих умов допоможе удосконалити підходи до виховання школярів, сприяючи їх гармонійному фізичному, соціальному та емоційному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціалізації учнів у закладах загальної середньої освіти є предметом уваги багатьох сучасних науковців. Особливої значущості набувають аспекти, пов'язані із впливом фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності на розвиток соціальних компетенцій дітей та підлітків.

Теоретичні основи соціалізації учнів розглядалися у роботах С.О. Омельченко, яка підкреслювала, що соціалізація є складним процесом інтеграції особистості у соціум шляхом набуття норм, цінностей та моделей поведінки. Авторка наголошує на важливості створення умов, які сприяють формуванню соціально адаптованих особистостей у межах шкільного середовища (Омельченко, 2009).

Фізична культура як засіб соціалізації широко досліджувалася В.М. Пристинським, С.О. Омельченко, які визначили, що фізичне виховання сприяє формуванню у дітей навичок співпраці, відповідальності та взаємодії. У роботі також підкреслюється, що фізична культура створює можливості для розвитку комунікації та лідерських якостей (Омельченко & Пристинський, 2014).

Зарубіжний досвід також підтверджує ефективність фізичної активності у процесі соціалізації. Так, J. Coakley зазначає, що спортивні програми сприяють формуванню соціального капіталу у молоді, стимулюючи розвиток колективної свідомості, довіри та взаємопідтримки (Coakley, 2011). D. Hartmann & C. Kwauk, що участь у командних видах спорту допомагає молоді подолати соціальні бар'єри та розвиває навички роботи в групі (Hartmann & Kwauk, 2011).

У роботах науковців аналізуються інноваційні методи навчання, зокрема інтерактивні підходи, рольові ігри та групові тренінги, які сприяють активній соціалізації учнів у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. Автори акцентують увагу на важливості поєднання традиційних та сучасних форм організації освітнього процесу (Сейко, 2002).

Психологічний аспект розвитку соціальних навичок розглядався у роботах В. М. Пристинського. У дослідженні акцентується увага на необхідності врахування вікових і психологічних особливостей дітей при організації фізичного виховання. Зокрема, автор вказує, що командна діяльність у спортивних заходах є важливим чинником для соціальної адаптації учнів (Омельченко & Пристинський, 2014).

Крім того, Bailey et al., підкреслюють, що фізична активність у школах має не лише позитивний вплив на здоров'я учнів, а й сприяє їх соціальному розвитку через залучення до колективних занять. Науковці доводять, що участь у спортивних програмах формує у дітей почуття належності до спільноти, розвиваючи емпатію та взаємоповагу (Bailey, Hillman, Arent et al., 2013).

О.І. Холодний, досліджував роль позакласних форм фізкультурної діяльності, таких як спортивні змагання, секції та турніри, у формуванні соціальних компетенцій. Автор зазначає, що така діяльність стимулює учнів до взаємодії, розвитку комунікаційних навичок і підвищення самооцінки (Холодний & Пристинський, 2019).

Попри значну кількість досліджень, питання впровадження комплексного підходу до соціалізації учнів через фізичну культуру та спорт залишається актуальним. Лише поєднання традиційних методик із сучасними інноваціями може забезпечити максимальну ефективність.

Таким чином, аналіз літератури показав, що фізкультурно-оздоровча діяльність має значний потенціал для формування соціально адаптованої особистості. Однак, існує потреба у подальшому вивченні цього питання, зокрема у розробці нових методик та інструментів, які дозволять підвищити ефективність соціалізації учнів у сучасних умовах.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Розробка та обґрунтування соціально-педагогічних умов впровадження фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у процес соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти, спрямованої на розвиток їхніх соціальних навичок, емоційної стійкості та інтеграції в соціальне середовище.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Теоретичне обґрунтування ролі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності в соціалізації учнів. Сучасні підходи до визначення поняття "соціалізація" у контексті освітнього процесу.

Соціалізація є складним і багатогранним процесом, в ході якого індивідуум набуває соціальних норм, цінностей, ролей та навичок, необхідних для успішної інтеграції в соціальне середовище. У контексті освітнього процесу соціалізація набуває особливого значення, оскільки школа є одним з основних інститутів, що формує соціальну адаптацію учнів. Проте, соціалізація учнів не обмежується лише академічними аспектами навчання, а включає розвиток міжособистісних зв'язків, комунікативних навичок, емоційної стійкості, а також здатності працювати в колективі.

Роль фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності в соціалізації учнів.

Фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова діяльність є важливими інструментами у процесі соціалізації учнів. Вони сприяють не лише фізичному розвитку, а й емоційному, психологічному, а також соціальному розвитку школярів. Впровадження фізкультури та спорту в освітній процес сприяє розвитку таких важливих соціальних навичок, як комунікація, співпраця, вміння долати труднощі та працювати в команді. Водночас, спортивні змагання і різноманітні колективні заняття виховують у школярів дисципліну, відповідальність, а також допомагають сформувати позитивні стосунки з однолітками та вчителями.

У наукових працях вітчизняних авторів, таких як С.О. Омельченко та В.М. Пристинський, підкреслюється важливість інтеграції фізкультури в освітній процес для розвитку соціальних навичок учнів. Вони зазначають, що фізична активність дозволяє дітям відчувати власну значущість в колективі, розвиває впевненість у собі, знижує рівень агресивності та тривожності, що є важливими аспектами соціалізації (Омельченко & Пристинський, 2014).

Фізкультурно-оздоровча діяльність, зокрема через спортивні змагання та командні ігри, є потужним засобом розвитку соціальних компетенцій учнів. Вона дозволяє школярам навчитися працювати в команді, досягати спільних цілей та вирішувати конфлікти мирним шляхом. Крім того, спортивна діяльність створює умови для формування таких важливих якостей, як лідерство, відповідальність та емпатія.

Таким чином, фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова діяльність мають важливу роль у процесі соціалізації учнів. Вони забезпечують розвиток не лише фізичних, але й соціальних і психологічних навичок, що є необхідними для успішної інтеграції учнів у соціальне середовище та подальшої адаптації в суспільстві.

Аналіз сучасного стану соціалізації учнів у закладах загальної середньої освіти.

Поточний рівень соціальних компетенцій учнів. У сучасних умовах заклади загальної середньої освіти активно працюють над розвитком соціальних навичок учнів, орієнтуючи освітній процес не лише на академічні досягнення, але й на формування здатності до ефективної соціалізації. За даними досліджень, соціальні компетенції учнів у значній мірі визначаються на основі їх здатності працювати в колективі, вирішувати конфлікти, дотримуватися норм і правил соціальної поведінки, а також здатності до емоційної регуляції.

Поточний рівень соціальних компетенцій учнів загальноосвітніх закладів демонструє значний вплив сімейних і соціокультурних факторів. Однак, на основі результатів досліджень, можна зазначити, що хоча більшість учнів володіють базовими соціальними навичками, є значні проблеми з комунікацією, здатністю вирішувати конфлікти і розв'язувати складні міжособистісні ситуації. Багато учнів виявляють труднощі у розвитку співпраці в групах та мають низький рівень емоційної стійкості, що, в свою чергу, впливає на їх інтеграцію в соціальне середовище (Омельченко & Пристинський, 2014).

Оцінка ефективності існуючих методик фізичного виховання в контексті їх соціалізації.

Фізичне виховання в загальноосвітніх закладах є важливим аспектом розвитку учнів не лише в фізичному, але й в соціальному плані. Існуючі методики фізичного виховання, спрямовані на розвиток фізичних якостей, також включають елементи соціалізації, такі як командні ігри, спортивні змагання, групові вправи, що допомагають учням покращити комунікативні навички, здатність до співпраці, вирішення конфліктів та розвиток лідерських якостей.

Оцінка ефективності цих методик, вказує на те, що традиційні методи фізичного виховання, хоча і сприяють розвитку фізичних навичок, не завжди забезпечують належний рівень соціалізації учнів. Спортивні заняття і змагання часто не враховують індивідуальні потреби та психологічні аспекти учнів, що може призвести до негативних наслідків, таких як підвищення рівня агресії,

соціальної ізоляції або, навпаки, надмірної конкуренції (Омельченко & Пристинський, 2014; Зозуляк-Случик, 2021).

У той же час, новітні підходи, які застосовуються в рамках фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності, орієнтовані на інтерактивні методи навчання та співпраці в групах, демонструють більш позитивний результат у розвитку соціальних навичок учнів. Зокрема, використання проектної діяльності, спортивних ігор на командну співпрацю та методів рефлексії дозволяє школярам не тільки фізично розвиватися, але й активно взаємодіяти з однолітками, підтримувати позитивні соціальні відносини, а також розвивати важливі соціальні та емоційні компетенції.

Отже, ефективність методик фізичного виховання в контексті соціалізації учнів потребує вдосконалення та інтеграції нових підходів, орієнтованих на розвиток соціальних навичок через фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи.

У процесі дослідження було здійснено комплексний аналіз соціально-педагогічних умов впровадження фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у процес соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти. Результати показали, що формування соціальних навичок та розвиток особистості учнів тісно пов'язані з якістю та організацією фізичного виховання.

Соціально-педагогічні умови, що впливають на соціалізацію:

1. Інтеграція фізкультурно-оздоровчої діяльності в освітній процес

Встановлено, що фізична активність у школі не лише сприяє фізичному розвитку, але й допомагає учням набути соціальних компетенцій, таких як співпраця, комунікація, відповідальність і лідерство. За даними досліджень організація інтерактивних фізкультурних заходів сприяє формуванню позитивних соціальних моделей поведінки.

2. Використання інтерактивних та інноваційних методів навчання

Застосування інтерактивних методик, таких як рольові ігри, групові проекти, командні види спорту, допомагає учням ефективніше взаємодіяти між собою. Наприклад, під час експериментальних занять було використано методику «Сімейна естафета», яка демонструє ефективність у розвитку комунікативних навичок і згуртованості.

3. Індивідуальний підхід до учнів

Проведений аналіз вказує на важливість урахування індивідуальних потреб і здібностей учнів для забезпечення їхнього соціального розвитку. Учасники експерименту, які отримували індивідуалізовані рекомендації щодо участі в спортивних заходах, показали вищі результати адаптації до соціуму.

4. Організація позакласних заходів

Позакласна спортивно-масова діяльність сприяє інтеграції учнів у соціальне середовище та формуванню позитивних ціннісних орієнтацій. Наприклад, участь у шкільних спортивних турнірах розвиває почуття відповідальності та взаємоповаги.

Оцінка ефективності розроблених методик. Для оцінки ефективності запропонованих підходів у розвитку соціальних навичок учнів через фізкультурно-оздоровчу діяльність було проведено експериментальне дослідження, яке дозволило оцінити результативність новітніх методик фізичного виховання та спортивно-оздоровчих заходів у контексті соціалізації учнів.

Методика експерименту. Експеримент було організовано в кількох етапах:

Попереднє тестування – на першому етапі дослідження проводився початковий аналіз рівня соціальних навичок учнів за допомогою психологічних та педагогічних тестів. Це включало оцінку здатності учнів до комунікації, співпраці в групах, рівня емоційної стійкості, а також їхніх навичок вирішення конфліктів.

Впровадження розроблених методик – на другому етапі було введено нові інтерактивні методи фізкультурно-оздоровчої діяльності, орієнтовані на розвиток соціальних навичок. Це включало використання командних ігор, спортивних змагань, ролевих ігор, проектної діяльності та вправ на рефлексію, які стимулювали учнів до взаємодії, розвитку лідерських якостей та емоційної регуляції.

Підсумкове тестування – після впровадження нових методик учням знову були запропоновані ті ж самі тести для оцінки соціальних навичок, що дозволило порівняти зміни та ефективність розроблених методик.

Результати експерименту. Після проведеного експерименту було виявлено значне покращення в наступних аспектах:

Комунікаційні навички: Учні стали більш відкритими до спілкування та обміну думками з однолітками, знизився рівень соціальної ізоляції та замкнутості.

Співпраця та командна робота: Спостерігалось значне покращення в здатності працювати в команді, розподіляти ролі та ефективно вирішувати конфлікти у групах.

Емоційна стійкість: В учнів помітно підвищився рівень емоційної стійкості, вони стали краще регулювати свої емоції в стресових ситуаціях, що позитивно вплинуло на їх соціальні взаємодії.

Лідерські якості: Участь у спортивних змаганнях та командних іграх сприяла розвитку лідерських навичок учнів, що дозволило їм брати на себе відповідальність за виконання завдань та мотивувати інших членів групи.

У рамках дослідження було проведено педагогічний експеримент у трьох школах Жмеринської ТГ Вінницької області, який включав оцінку рівня соціалізації учнів до і після впровадження запропонованих методик.

Результати показали:

- рівень комунікативних навичок підвищився у 68% учнів.
- 75% учасників експерименту демонстрували кращу здатність працювати в команді.
- соціальна активність у позакласних заходах зросла на 40%.

Під час дослідження також використовувалися методи анкетування та спостереження. Результати анкетування підтвердили, що 80% учнів вважають фізкультурно-оздоровчі заходи важливими для свого особистісного розвитку. Дані, отримані під час спостережень, показали зростання активності учнів у процесі спільної діяльності.

Результати експерименту підтверджують ефективність запропонованих методик фізкультурно-оздоровчої діяльності в контексті розвитку соціальних навичок учнів. Розроблені підходи сприяли не тільки фізичному розвитку, але й соціалізації, покращенню взаємодії в колективі, а також розвитку ключових соціальних компетенцій, таких як комунікація, співпраця, емоційна стійкість і лідерство.

Використання таких інтерактивних методів дозволяє значно підвищити ефективність фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів у контексті соціалізації учнів. Ці методики не лише забезпечують фізичний розвиток, а й активно стимулюють формування позитивних соціальних навичок, що є важливим аспектом сучасної освіти.

Результати експериментального дослідження свідчать про те, що запропоновані методики фізкультурно-оздоровчої діяльності є ефективними інструментами для розвитку соціальних навичок учнів. Подальші дослідження можуть зосередитися на удосконаленні цих методик, враховуючи індивідуальні потреби учнів та різноманітні соціокультурні контексти.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дослідження підтвердило, що фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова діяльність є потужним інструментом соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти. У ході аналізу сучасного стану проблеми було встановлено, що:

1. Фізичне виховання сприяє розвитку соціальних навичок. Участь у колективних спортивних заходах сприяє формуванню комунікації, співпраці, лідерських якостей та відповідальності.

2. Інтерактивні методи навчання та індивідуальний підхід забезпечують ефективну соціалізацію. Використання сучасних освітніх технологій, зокрема рольових ігор, групових завдань та інтерактивних тренінгів, значно підвищує рівень адаптації учнів до соціального середовища.

3. Позакласна фізична активність відіграє важливу роль у соціалізації. Спортивні змагання, секції та масові заходи стимулюють соціальну активність учнів та сприяють їхній інтеграції в соціум.

Результати педагогічного експерименту підтвердили, що цілеспрямоване використання фізкультурно-оздоровчої діяльності забезпечує зростання рівня соціальної адаптації учнів, розвитку їхніх соціальних компетенцій та підвищення самооцінки.

У майбутніх дослідженнях пропонується приділити увагу наступним аспектам:

1. Розробка нових методик соціалізації через фізичне виховання. Зокрема, дослідження ефективності використання цифрових технологій та інтерактивних платформ у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

2. Дослідження впливу гендерних особливостей на процес соціалізації. Аналіз відмінностей у підходах до фізичного виховання хлопців та дівчат з урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей.

3. Інтеграція міжпредметних зв'язків. Вивчення можливостей поєднання фізичного виховання із соціально-гуманітарними дисциплінами для поглиблення соціальних компетенцій учнів.

4. Дослідження впливу сімейного середовища. Аналіз ролі сімейної підтримки у процесі соціалізації школярів через фізичну культуру та спорт.

5. Моніторинг довгострокових результатів. Проведення досліджень, які вивчали б вплив фізкультурно-оздоровчої діяльності на соціалізацію учнів у довготривалій перспективі.

Подальший розвиток цього напрямку досліджень має не лише наукове, але й практичне значення. Результати можуть бути використані для розробки

навчальних програм, вдосконалення підходів до фізичного виховання та забезпечення якісної підготовки учнів до життя в соціумі.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Зозуляк-Случик Р.В. (2021). Основи соціалізації особистості: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти (освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка») (2-е вид., переробл. та доповн.). Івано-Франківськ: НАІП. 222 с.

Омельченко С.О., & Пристинський В.М. (2009). Принципи моделювання педагогічної системи взаємодії соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*, 3, 54–60 с.

Отравенко О.В. (2014). Організація інноваційної навчальної діяльності майбутніх фахівців з фізичного виховання через інтеграцію здоров'язбережувальних технологій. *Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова*. Серія 15: зб. наук. пр., Вип. 3К (45), 249–253 с.

Сейко Н.А. (2002). Соціальна педагогіка: Курс лекцій. Житомир: Житомирський держ. пед. ун-тет. 260 с.

Соціалізація дітей і підлітків засобами освітньо-виховної оздоровчої роботи: навч.-методичний посібник / С.О. Омельченко, В.М. Пристинський. 2014. Слов'янськ: Вид-во ДВНЗ «ДДПУ». 208 с.

Холодний О.І., & Пристинський В.М. (2019). Формування здоров'язбережувальних компетентностей дітей та учнівської молоді у процесі фізичного виховання. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна. 202 с.

Bailey R., Hillman C., Arent S., & Petitpas A. (2013). Physical activity: An underestimated investment in human capital? *Journal of Physical Activity and Health*, 2013 Mar;10(3):289-308. DOI: 10.1123/jpah.10.3.289

Coakley J. (2011). *Sports in Society: Issues and Controversies*. McGraw-Hill Education. ISBN-13: 978-0-07-337654-7. ISBN-10: 0-07-337654-X.

Fletcher T., & Nicholas S. (2013). Sport and social inclusion: International policy perspectives. *Journal of Sport Policy and Politics*, 5(1), 1–20.

Hartmann D., & Kwauk C. (2011). Sport and development: An overview, critique, and reconstruction. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3), 284–305. DOI: 10.1177/0193723511416986.

REFERENCES

Zozulyak-Sluchik, R.V. (2021). Osnovi socializaciyi osobistosti: navchalnij posibnik dlya studentiv zakladiv vishoyi osviti (osvitno-profesijna programa «Socialna pedagogika») [Foundations of personality socialization: A textbook for students of higher education institutions (educational-professional program "Social Pedagogy")]. (2-e vid., pererobl. ta dopovn.). Ivano-Frankivsk: NAIP. 222. [in Ukrainian].

Omelchenko, S.O., & Pristinskij, V.M. (2009). Principi modelyuvannya pedagogichnoyi sistemi vzayemodiyi socialnih institutiv suspilstva u formuvanni zdorovogo sposobu zhittya. [Principles of modeling the pedagogical system of interaction between social institutions in the formation of a healthy lifestyle]. *Socialna pedagogika: teoriya ta praktika*, 3, 54–60 [in Ukrainian].

Otravenko O.V. (2014). Organizaciya innovacijnoyi navchalnoyi diyalnosti majbutnih fahivciv z fizichnogo vihovannya cherez integraciju

zdorov'yazberezhuvalnih tehnologij. [Organization of innovative learning activities for future physical education professionals through the integration of health-preserving technologies]. *National Pedagogical Dragomanov University*. Seriya 15: zb. nauk. pr., Vip. 3K (45), 249–253 [in Ukrainian].

Sejko N.A. (2002). *Socialna pedagogika: Kurs lekcij*. [Social Pedagogy: Lecture Course]. Zhitomir: Zhytomyr Ivan Franko State University. 260 s. [in Ukrainian].

Socializaciya ditej i pidlitkiv zasobami osvitho-vihovnoyi ozdorovchoyi roboti: [Socialization of children and adolescents through educational and health-improving work]: navch.-metodichnij posibnik / S.O. Omelchenko, V.M. Pristinskij. 2014. Slov'yansk: Vid-vo DVNZ «DDPU». 208 [in Ukrainian].

Kholodnyi, O.I., & Prystynskyi, V.M. (2019). *Formuvannya zdorov'yazberezhuvalnih kompetentnostej ditej ta uchnivskoyi molodi u procesi fizichnogo vihovannya*. [Formation of health-preserving competencies of children and student youth in the process of physical education]. Slov'yansk: Vid-vo B.I. Matorina. 202. [in Ukrainian].

Bailey R., Hillman C., Arent S., & Petitpas A. (2013). Physical activity: An underestimated investment in human capital? *Journal of Physical Activity and Health*, 2013 Mar;10(3):289-308. DOI: 10.1123/jpah.10.3.289

Coakley J. (2011). *Sports in Society: Issues and Controversies*. McGraw-Hill Education. ISBN-13: 978-0-07-337654-7. ISBN-10: 0-07-337654-X.

Fletcher T., & Nicholas S. (2013). Sport and social inclusion: International policy perspectives. *Journal of Sport Policy and Politics*, 5(1), 1–20.

Hartmann D., & Kwauk C. (2011). Sport and development: An overview, critique, and reconstruction. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3), 284–305. DOI: 10.1177/0193723511416986.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються соціально-педагогічні умови та їх впровадження у процес соціалізації учнів закладів загальної середньої освіти через фізкультурно-оздоровчу та спортивно-масову діяльність. Метою дослідження є обґрунтування та розробка методик, що сприяють розвитку соціальних навичок, емоційної стійкості та інтеграції учнів у соціальне середовище. Зроблено теоретичний аналіз поняття "соціалізація" в освітньому процесі, зокрема з використанням фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових методів.

Стаття присвячена аналізу соціально-педагогічних умов і їх впровадженню у процес соціалізації учнів загальноосвітніх закладів через фізкультурно-оздоровчу та спортивно-масову діяльність. У дослідженні зосереджено увагу на теоретичному обґрунтуванні важливості фізичної активності для розвитку соціальних навичок учнів, емоційної стійкості, а також їх адаптації в соціальному середовищі. Визначено роль фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових методів у формуванні основних соціальних компетенцій, таких як комунікація, співпраця, відповідальність та лідерські якості.

Автори статті обґрунтовують необхідність інтеграції фізкультурно-оздоровчої діяльності в освітній процес, підкреслюючи, що вона є важливим компонентом не лише фізичного розвитку учнів, а й їх соціалізації. Вивчено сучасні наукові підходи до визначення поняття "соціалізація" у контексті

освітнього процесу, а також проаналізовано існуючі методики фізичного виховання, які сприяють розвитку соціальних навичок учнів. Розглянуто підходи до формування соціально-педагогічних умов, які забезпечують ефективну соціалізацію учнів через фізкультурно-оздоровчу діяльність.

У статті також представлені результати експериментального дослідження, яке було спрямоване на оцінку ефективності запропонованих методик у розвитку соціальних навичок учнів. Оцінка ефективності цих підходів показала позитивні результати, що підтверджує можливість їх застосування в навчальних закладах для підвищення ефективності соціалізації учнів.

Особливу увагу приділено розробці інтерактивних методів та підходів до фізкультурно-оздоровчої роботи, орієнтованих на розвиток важливих соціальних компетенцій у школярів. Завдяки таким методикам учні можуть покращити свої комунікативні навички, розвинути здатність до співпраці, стати більш відповідальними, а також проявити лідерські якості. Практичні рекомендації, запропоновані в статті, дозволяють покращити якість фізкультурно-оздоровчої роботи та забезпечити ефективну соціалізацію учнів у школах.

Це дослідження є важливим внеском у розвиток теоретичних та практичних аспектів фізичного виховання та соціалізації учнів в умовах сучасної освіти. Розроблені методики можуть бути корисними для педагогів і практиків, які займаються фізичним вихованням та соціалізацією учнів, а також для вдосконалення педагогічного процесу в освітніх закладах. Оцінено сучасний стан соціалізації учнів у закладах загальної середньої освіти, визначено ключові соціально-педагогічні умови для успішної соціалізації та розроблено рекомендації для підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчої роботи. Проведене експериментальне дослідження підтвердило ефективність запропонованих підходів у розвитку соціальних навичок учнів, що сприяють їх успішній інтеграції в соціальне середовище.

Ключові слова: соціалізація учнів, фізкультурно-оздоровча діяльність, спортивно-масова діяльність, соціально-педагогічні умови, соціальні навички, емоційна стійкість, освітній процес, методики фізичного виховання, інтеграція в соціальне середовище.

УДК 37.013.42+37.018.3

THE ROLE OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR ORPHANS IN SOLVING PROBLEMS RELATED TO THE WAR IN UKRAINE

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТИНИ-СИРОТИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВІЙНОЮ В УКРАЇНІ

Світлана Курінна

докторпедагогічних наук, професор

E-mail: kurinna.sm@gmail.com

ORCID 0000-0001-5194-0797

ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Svitlana Kurinna

D.Sc. in Pedagogy, Professor,

E-mail: kurinna.sm@gmail.com

ORCID 0000-0001-5194-0797

SHEI «Donbas State Pedagogical
University», Ukraine